

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Io. Freinsheimii Commentarii in libros svperstites Q. Cvrtii Rvfi

**Freinsheim, Johann
Curtius Rufus, Quintus**

[Argentorati], [circa 1639 oder später?]

Cap. 6

urn:nbn:de:bsz:31-103771

veste purpurea, sibi vinchum traderent, nauibusque una cum nautis submersis, omnes eius milites ad vltiora Maris rubri transportarent. Bizar. Histor. Perf. lib. 2. & Chr. Bruno in supplemento ad Curtium lib. 2. Quo tempore Darius se consanguineum Deorum vocabat. Sidonius carm. 9, 54. Cognatosque sibi Deos crepantem. Adde Otton. Frising. 2, 25.

FORTVNAM MEAM) Vide vocem *Consilium* in Indice.

TEMPORA MEA) Quorum habenda ratio, ne dubitando, & dies prolatando, magna opportunitates corrumpantur. Sallust. Catil. cap. XLIII. f. Vide Lipsii Polit. 3, 8.

3, 5, 14. **IN POTESTATE MEDENTIVM**) Nam ea una artium Imperatoribus quoque imperat, verbis Plinii 24, 1. f. quod optime declarat exemplum Coterii, qui Ludouici XI. Galliarum regis medicus fuit. de quo Cominæus lib. X.

3, 5, 16. **ARBITRABATUR**) Rectius alii, arbitrabantur, nisi quod vtrumque glossam sapit. vide supra ad 3, 4, n. vbi verbum *confuebat*, ego si quisquam librorum adstipularetur, & illud, & hoc eliminassem.

PROPTER NOUITATEM) Nec enim ita liberum est medicis, regum periculo, vt vilium capitum, experimenta per mortis agere, vt loquitur Plinius 29, 1, 27. quin saepius, etiam cum abunde expleuerunt officium, ab iratis & superbis regibus, naturæ imperia suo exitio luunt. vide infra 10, 4, 32.

3, 6, 1. **SEQUITVS**) Albertus Sebifius malebat, *sequitor*: cum in nonnullis præcedat *medicos*: sed cum idem sit sensus, vocem consensu omnium receptam tenui.

FIDVS ADMODYM REGI) Sic distinxit: nec enim cum Acidalio & Radero putem opus esse copula inserta. certe non magis ea opus est hic, quam supra 3, 1, 16. Iouis templum intrat. Vehiculum &c. & 3, 4, 7. planiciem eius crebris distinguentibus riuis. Pyramus & Cydnus inelyti annes fluunt. talia multa asyndeta in Curtio. sic infra 3, 7, 3. *Aesculapio &c.* ideoque alteram Acidalii opinionem amplexus sum, distinctione sensum ordinari posse, nisi quod alio, quam ille, loco distinguendum vidi. Confer Tiraquelli tom. I. pag. 209. pr. 2. & 227. pr. 2.

CYSTOS SALVTIS) Non qui armis illum defenderet, sed qui sanitatis eius curam ageret, & verbis Taciti 6, 50, 3. *valetudines eius regeres.* Quales antiqutis, hodieque magnates alere consueuerunt.

3, 6, 2. **TANTAMQVE**) Malim, *totamque*

3, 6, 3. **VICTORIAM IN EO POSITAM**) Quamquam nec manu vt solebat, exemplum facere militi, nec voce accendere posset, sola præsentia animaturus. quæ in duce magno, & qui multa virtutis suæ documenta dederit, tantum valet, vt cum eum modo vident milites hostesque, non ex præsentia eum æstiment, sed totum adesse credant, quantus vnquam animo, vigore, consilio, manu fuit. Exemplo sit apud Liuium 6, 8, 2. *Camillus iam ad munera corporis senecta inuadens, quo inuadente, hostes nec vis tantum militum mouebat excitata præsentia ductis, sed quod Volsorum animis (quippe admiratione & terrore viri ex antecedentibus eius gestis, plenis) nihil terribilius erat, quam ipsius Camilli forte oblata species.* sed ex recenti memoria Paulus Ciniſius, de quo Lud. Tubero in elegantibus sane comment. de temp. suis lib. 1. *fugon capiunt nulla magis alia re perterriti, quam terribili specie Pauli Ciniſi in prima acie magno animo versantis, atque ad pugnam suos adhorantis: facile enim sua ille Dux præsentia, ripote multis victoriis clarus, & suis animum addere, & aduersariis formidinem incutere poterat; cum plerique eorum qui in utroque erant exercitu, sub ipso stipendia sepius fecissent; multorumque facinorum eius, quæ quidem res ad maiestatem nominis maxime confert, testes essent.* Sic de Vithero Pendragone Rossus in Britannicis:

L

Vithero

*Vber, ut id nouit, quamuis tunc temporis ager
Esset, & infirmus, se tamen inde leuat.
Moxque sibi feretrum fabricari praecipit, in quo
In medios hostes mollius ire queat.*

& Gotfrid. Hist. Brit. 8, 22. Sic Scipio apud Liuium 24, 42, 6. Eumenes apud Plutarchum cap. XXVII. Lutatius apud Valer. Max. 2, 8. Vurfandus apud Reginonem in Anno DCCCLXXIV. Vide & Iouium de Vir. Illustr. pag. 281. Hinc apud Arrian. de reb. post Alex. gestis, qui libri vtinam superessent, apud Photium in excerptis refertur, Eumenum quando praelio cum Cratero contendit, omnem dedisse operam, ut ignorarent sui Craterum aduersus se belligerare: ne fama adducti, vel castris suis deseris, ad illum transirent, vel certe apud se manentes, audaciores minus essent, qui cum illi dolus atque astus processisset, praelio quoque victor euasit. Altera causa est in eo, quod alacrius pugnant milites, inspiciente qui & praemia meritis, & ignauius poenas irrogare potest, idem seueritatis & munificentiae summus, ut loquitur Tacit. 1, 46, 2. & verbis Annibalis apud Liuium 21, 44, 19. virtutis spectator ac testis. ideoque pericula minus pauent. nam, ut ait noster infra 4, 15, 24. ante oculos sui quique Regis mortem occumbere ducunt egregium. praesertim cum & infamia stunulet, ducem in periculo relinquendi, qua maxime ratione Sylla victoriam aduersus Archelaum adeptus est, qui inclinata suorum acie defiliis ex equo, arreptoque signo per medios fugientes viuit in hostes clamant: mihi milites hic alicubi decorum est occumbere; vos roganibus vbi imperatorem vestrum prodidistis, meminere respondere, Orchomeni. Hac vox conuertit eos. Plutarch. Sylla cap. 43. Ita Caesar Mundeni praelio discurrens inter milites hortabatur eos sublata a facie galea, quo magis agnitus pudorem eis incuteret: qui ne sic quidem metum remiserunt, donec ipse arrepto cuiusdam clypeo, sic proximos tribunos increpauit: Iam nunc & mihi vita finis erit, & vobis militia &c. Tum vero tribuni certatim tegerunt eius latera, & totus exercitus magno impetu promouens per totam diem dubio Marte conuinuauit praelium. Apianus Alex. de bellis ciuilibus lib. 2. Adde Gruter. discurs. in Tacit. cap. 15.

3, 6, 4. *A PARMENIONE*) Seneca de ira 2, 23. epistolam eam ab Olympiade matre fuisse scriptam prodit, quo loco Lipsius. Plerique omnes Parmenionis epistolam, non matris produnt: Arrianus 2, 1, 26. Plutarchus in Alex. cap. 30. Valerius 3, 8. f. Iustinus 11, 8, 5. Diodorus in hac re silet: at sub idem tempus accusatum a matre Alexandrum Lyncestis facit.

SORORIS) Plutarchus filiae *Porciae* scripsit. Sufficiebat medico & proditori empto soror. Raderus. Ita ei qui Constantinopolim prodidit Muhammedes filiam promississe legitur: sed vrbe capta iussit excoriari hominem, vt noua cure succrescente demum dignus fieret vxore Mahummedica. Vide Cuspinianum in vita Constantini IIX. Imperatoris.

ESSE CORRUPTVM) Quomodo Xenophon Claudii medicus, ei pro medicamento venenum dedit, vt refert Tacit. extremo libro XII. quod tamen aliter exponere tentat Canonherius ad Hippocratis VII. lib. aphorism. in prolegomenis. vbi purgat medicos ab hac obiectione, quod aliquando venenum propinauerint, & e contra multa exempla fidelissimorum medicorum recenset.

3, 6, 5. *IN VTRAMQUE PARTEM*) Eleganter infra 6, 6, 27. similem sensum expressit: *Versabat se ad omnes cogitationes, aliud atque aliud (vt solet, vbi prima quaque damnamus) subiciente animo.* Virg. Aen. 4. v. 285.

*Atque animum nunc huc celerem, nunc diuidit illuc,
In partesque rapit varias, perque omnia versat.*

3, 6, 6. *SATIUS EST*) Vide infra ad 5, 11, 11.

3,6,7. *SIGILLO ANNULI SVI*) Ms. Pithæi : annulo sigilli sui, sed iterum infra 3,7,14. vulgata lectio firmatur, ignoti annuli sigillo impresso.

PLVINO CUI INCVBABAT, SVBIECIT) Sic apud Sallust. Jug. 71,3. Nabdalsa dormiente, Numida quidam epistolam, super caput in puluino temere positam sumit.

3,6,9. *LEVATO CORPORE IN CVBITVM*) Quidam Mss. in cubile, quod miretis. nam altera lectio veritati propior est, & aliorum exemplis firmatur. Petronius Satyrico : *Erectus igitur in cubitum ; hac fere oratione contumacem venauit.* vbi Bourdelotius : *Qui repente erant ex somnio quodam turbulento excitati erigebantur in cubitum.* Homer. Iliad. x. versu 80. *ἔγχεσθε δ' ἀρ' ὄψ' ἀγκῶν.* Aemil. Prob. in Attic. *hos ut venisse vidit, in cubitum nixus.* Propert. El. 1, 3. Fulgent. Mythol. prolog. Sic Hercules depingi solitus. Lucian. Lapithis. *κείσσομαι ἐπ' ἀγκῶν.* ὅσον τ' Ἡρακλῆα γράφουσιν : *incumbam cubito, qualem Hercules depingunt.* Idem & tractatu de lectu. His Bourd. locis adde Phylarchum, apud Athenæum 4, 7. *ὡς τε τῶν ξίτων ἐνὶ τῶν παραλαφθῆντων ὀκνεῖν τ' ἀγκῶνα ἐπὶ τῷ προσομφάλασσῃ ἐγείσθαι. αἱ δὲ πρόπρον ἐπὶ τῷ κλινηίου ψιλῶ διακαρτεροῦντες τῆς κλίνης παρ' ἄλην τὴν συνουσίαν, ὅτε τ' ἀγκῶνα ἀπαξ ἐγείσεται.* ut vocatis ad eorum hospitibus quidam cubito innitii cornicibus cunctarentur, & qui antea toto conuiuii spatio in nudo cubili perdurabant, tum in lectis accumbentes, ne semel quidem puluinaribus cubitum fulcirent. Val. Max. de hoc ipso Alex. 5,1,1. ext. *quanquam violentia morbi dilabebatur, in cubitum tamen erectus.*

TYM EPISTOLAM) Valerius Maximus 3, 8. f. discedit à narratione aliorum, & ab Alexandro, hausto demum poculo, ait Philippo Parmenionis literas porrectas. *Quas cum (Alexander) legisset, sine ulla cunctatione medicamentum hausit, ac tunc legendas Philippo tradidit.* Arrianus 2, 1,26. contra legendas ait tradidisse Philippo, & ipsum interea dum alter legeret, hausisse. Plutarchus in Alex. c. 30. cum Arriano facit, simul & lectam Philippo epistolam, & haustum ab Alexandro poculum. Curtius cum Valerio videtur docere, sumpto demum pharmaco datas Philippo literas legendas, quamuis subobscurè, cum dicit : *haurit interitus: tum &c. hausto nempe medicamento. contra tamen est quod sequitur [mox videbimus] nunc sacro & venerabili ore trahitur: nisi legas, ut quædam habent exemplaria, accepit & hausit, tum epistolam.* Raderus.

CONSCIENTIÆ NOTAS) Ouidius

Hæc quam difficile est crimen non prodeve vultu.

Iuuenalis 1, 167. - - - *rubet audior, cui frigida mens est,*

Criminibus, tacita sudant præcordia culpa.

Et Terent. Adelph. 4,5,9. *Erubuit: salua res est. Pallor in plerisque sequitur maiorum scelerum conscis.* Horatius Epist. 1, 1.

- - - *hic mirus aboneus esto,*

Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa. Raderus.

Hinc exinio, ut solet. Barclaius lib. 1. *vultu aliquid ingens vel ausu, vel timente.* Nam, ut elegantissime Cicero de Orat. 3. c. 59. *imago animi vultus est, indices oculi.* Iterum de Orat. 2. c. 35. *Vultus sensus animi plerumque indicant.* Sic apud Tacitum 1, 12, 4. *vultu offensionem coniecitauerat.* Sic apud Lipsium in monitis politicis cap. 9. ex. 4. *introducitur & mulier. Hanc nossem, ait Princeps. colorem homo mutat.* Pulchre Boëthius lib. XI. Hist. Scotorum de Doneualdo, *Habet id animus sceleratus peculiare, ut ad omnia pauens, vultu aut gestu crimen prodai inuitus.*

3,6,10. *PLVS INDIGNATIONIS*) Indignantur infontes, pauent nocentes. Plautus Amphitruone act. 2. Scen. 2. v. 251.

- - - - que non deliquit, decet
Audacem esse, & confidenter pro se & proterve loqui.

Val. Flaccus lib. 2. v. 263.

- - - - stabilem optima facta
Dant animam, maiorque piis audacia factis.

Malâ conscientia timidissimum facit, ut nescio quis apud Stobæum loquitur: *Sibi conscientium, licet virum audacissimum, Timidissimum facit ipsa conscientia.* Raderus. De qua re olim ad Tacitum I, 57, 3. *Sed iuuenis conscientia constabat.*

NUNC VERE ARBITROR) Placet Acidalii emendatio: *nunc vere ab isto sacro &c.* primum enim rectius scribitur *vere*, quam, ut habent alii, *vero*. Id enim dicit, semper quidem suam incolunitatem annexam fuisse regię: iam autem demum *vere*, id est, vnice, & proprie, ita ut isto sacro ore, non magis regis, quam ipsius Philippi, spiritus atque vita trahatur, quem, si rex perisset, ne quadrigis quidem albis Iupiter supplicio eripere potuisset. Trahendi enim verbum hic ad spiritum, seu animam, vel si maus, ærem, qui hauriendo recipitur, pertinet: non, ut Raderus interpretatur, ad haustum medicamentum hoc enim ineptum fuisset dicere: os tuum perinde spiritum meum trahit, quomodo hanc potionem, quam absorbet. Sed hæc est sententia elegantissimi sensus: Vita mea in tua salute posita est, nec os tuum, quo vitalem spiritum trahis, tibi magis quam mihi vitam prorogat: quo clauso, tam mihi, quam tibi necessario moriendum erit. Simile apud Senecam Epist. 104, 3. *cum sciam spiritum illius in meo veri.* Deinde ex eo quoque Raderi interpretatio subuertitur, quod Curtius (ipso fatente) innuit, prius bibisse Alexandrum, quam literas Philippo legendas præberet, immo si simul & iste bibisset, & hic legisset, credibile tamen esset, illum multo prius ebibisse, quam hic & epistolam perlegeret, & tot simul affectibus percussus in vocem illam prorumperet.

3. 6. 11. *PATERE MEDIC. CONCIPI VENIS*) Curæ, præsertim, graues, auocant calorem à stomacho in caput, ut suum munus fungi stomachus non possit, nec cibum aut potionem, pharmacumve vllum digerere, & in venas spargere, adeoque *redditur medicamentum*, & plus nocet quam prodest. E ventriculo autem tribuitur ac diffunditur in totum corpus per venas, ut præter Hippocratis alumnos eleganter docet omnibus disciplinis eruditus M. Tullius Epist. fam. 16, 14. & 18. Raderus.

3. 6. 13. *DEXTRAM*) Quæ ut in deditos, supplices, aut sædus iungentes fidei, sic alias fauoris, & benevolentię est tessera: nos etiam in gratiarum actione solemus implicare dexteras. Atque hoc intuitu Darium Polystrato manum porrexisse potius crediderim, quam, ut Iustinus extremo libro XI interpretatur, ut id fidei regię pignus Alexandro ferret. cui fide regia à Dario nihil erat opus: ea enim tantum ad eos, qui in fidem, hoc est patrocinium, recipiuntur, attinet. Atque ita sensisse videtur & Sabellicus En. 4, 6. *Dextra pignus illi gratitudinis ergo detulit.* Sic hospites inter se iungunt dextras, vt ex Cicerone pro Deiotaro cap. 3. est colligere.

3. 6. 14. *NUNC CIBI, NUNC VINI ODORE*) Exspirat enim & exhalat id quod in cibo vinoque præstantissimum & subtilissimum est, vnde est quod coquos aiunt odore pasci. Certe Democritus è philosophorum senatu non potestremus, recens cocti panis odore, toto triduo fugientem animam retinuit. Laertium vide, cuius & epigramma super eodem facto Democriti extat. Est & elegans apud aurei oris scriptorem Chrysostomum medici artificium, quo deceptus febriens hausit ingratum sibi, sed salutare pharmacum. Imbuerat ille Machaon testam recens coctam & calentem generosissimi vini odore, in eaque medicamentum diluit. Æger simul
ori

ori vas admouit, falsus odore vini bibit medicatam portionem, ratus se vinum bibisse, & reualuit. Raderus. Megasthenes apud Plinium 7, 2. ponit ad extremos fines Indiae ab Oriente circa fontem Gangis, Astomorum (id est, ore carentium) gentem sine ore, corpore toto hirtam: vestiri frondium lanugine, halitus tantum viuentem, & odore quem naribus trahant. Nullum illis cibum, nullumque potum: tantum radicium florumque varios odores & syluestriam malorum, quae secum portant longiore itinere, ne desit olfactus: grauiore paulo odore haud difficulter exanimari.

3, 6, 15. *MATRIS SORORVMQVE*) Quas ille impense amabat. nam infra 10, 5, 30. Olympiada immortalitati consecrare decreuerat. sed & in sorores, Cleopatram imprimis, tantum nimia indulgentia fuerat. recte ideo reprehensus à Plutarcho in præceptis Reipubl. gerendæ cap. 57.

3, 6, 17. *FELVT PRÆSENTI DEO*) Veteres omnino medicinæ repertores excutoresque diuorum numero accensuerunt, diuinisque honoribus maclarunt, Apollinem inquam, Mercurium, Arabum, Dioscuros, Cadmum, Chironem, Asclepium, Æsculapium, Podalirium, Machaonem, qui & Homero *Il. d. 212. ἰσίδυε φῶς* laudatur, & alios, quod crederent tam excellentem disciplinam non potuisse humanis ingeniis excogitari. proinde à Luciano Abdicato appellatur *Deorum doctrina*. Est elegans epigramma Lucillii Epigr. Græc. 139, 7. de Magno medico, Plutonem tremuisse mortuo Magno, quod vereretur ne etiam mortuos excitaret, vt de Æsculapio ferebatur.

*Μάγνῳ ὅτ' εἰς αἰδῆν κατίβη, προμαὶν Ἀΐδωνός
εἶπεν, ἀναστήσων ἕλωθε κρηνηκῶνας.* Raderus.

Fuerunt & qui stulta arrogantia sibi metipsis ob medendi peritiam diuinos honores adscriberent, quorum Menecratem Philippus Alexandri pater vrbaniſſime fuit. ille enim adeo superbia turgebat, vt se ipsiſſimè Ionem appellaret. Misit autem aliquando literas ad Philippum Macedoniam regem in hæc verba: *Philippo Menecrates Iuppiter salutem. ad ea rescriptis Philippus: Philippus Menecrati sanitatem. Consulo vt ad Anticyram te conferas.* Ælianus hist. var. 12, 51. vbi & aliam eiusdem Philippi vrbaniſſimam exponit. Agesilao tribuit, perperam opinor, Plutarch. Apophth. cap. LXXXIV.

ERGA REGES SVVS) Erant enim *φιλοβασιλαιοι*. Plutarch. Æmilio cap. XL. Tales fuerunt Cappadoces, qui libertate à Romanis donati, negarunt viuere gentem sine rege posse, referente Iustino 38, 2, 8. tales omnes ad Orientem populi, vnde *suetus regibus oriens*, Tacito H. 4, 17, 7. immo omnibus gentibus, vt M. Tullius pro L. Manilia cap. 9. ait, *regale nomen magnum & sanctum videtur.* Eleganter Virgilius de apum cultu erga suum regem, Georg. 4. v. 210.

*non sic Egyptus, & ingens
Lydia, nec populi Parthorum, aut Medus Hydaspes
Observant.*

Sed omnes fere gentes superabant Persæ, quibus nomen regis pro numine erat. quo cum iterum apes comparantur apud Ambrosium Hexameron 5, 21. *Apes illæ quæ non obtemperauerint legibus regis, penitenti condemnatione se mulctant, & immoriantur aculei sui vulnere. Quod Persarum populi hodieque seruare dicuntur: vt pro commissi pretio ipsi in se proprie mortis exsequantur sententiam. Itaque nulli sicut reges Persarum tam grauissimas in subiectos habent leges.* Apud Brissonium lib. 1. late leges, quomodo Deorum honoribus colebantur, eos adentes humi prosternebantur, aliaque in hunc modum. Longe autem maximum eius venerationis argumentum legitur apud Herodotum 8, 118. Cum Xerxes nauis in qua erat, ob multitudinem vectorum laborante, de vita periclitaretur, magnum Persarum, qui cum eo erant, numerum sponte se in mare præcipitalle, vt sua morte vitam regis emerent. quippe in illis gentibus Regum eximia maiestas est. infra 5, 10, 2. Quibus

bus non absimilia de barbaris regibus traduntur à recentioribus. Sed & de Celtiberis olim à Sallustio fragm. 6, 9. apud Seru. ad Virg. Georg. 4, 218. *Se regibus deuouent, & post eos uitam reficiant: adeo illis ingenita est sanctitas regum nominis.* In primis autem memorabile est, quod narrat Elmacinus 3, 8. de Batiina: Cum legatus Regis Gielaluddaulæ ad eum uenisset, obedientiam exigens, quorundam ex affectibus suis accersiri iussit, & adolescenti cuidam ex ipsis annuens dixit, interfice te ipsum, atque ita fecit; tum alteri innuit, ut ex arce se precipitem daret, quod item fecit, & comminatus fuit: tum uero Rex legato dixit: eiusmodi 70000. subditi hac in me obseruantia feruntur, atque hoc tibi pro responsio esto. Conradus Leo in histor. Mahometica Colonia anno 1596. edita scribit, in solennitate, qua Amurathis III. filius circumcidebatur ritu Turcico, quamplurimos Turcas in honorem Imp. sui, mortem uariis modis sibi consciuissse, ut tandem expressa inhibitione, grauissimæque penæ denunciatione uerfantia hominum obuiam eundum fuerit.

3, 6, 18. *NISI DIVINA OPE*) Alii sine D. ope, quod probem, quamquam utrobique idem sensus est. Sic de Constantino Sozomen. hist. Eccles. 2, 32. *ἐπιτολῶντος δὲ, ὡς ἐκ' αὐτῶν ἴσως ἔτι καὶ ἐκ τῶν ἀποστόλων, ἄριστος ἦν, ἰσοδοκῶν, ἢ ἐκ τῶν ἁγίων.* Vbi interpres in uerbis posterioribus respexisse uidetur Curtium. nam sic reddit: *In rebus non quas instituebat, haud scio an quisquam fuerit fortunator. Nam absque diuina ope, ut mihi quidem uidetur, nihil aggressus est.*

PRÆSTO VBIQUE FORTUNA) Quam solus mortalium in potestate habuit, infra 10, 5, 35. De qua quantum sit ad potentiam instrumentum, uide Lipsii Polit. 4, 9.

TEMERITAS IN GLORIAM CESSERAT) Verissime Plautus Pseudolo 2, 3, 13.

*ut quisque fortuna uirtus,
ita praecelet, atque exinde sapere eum omnes dicimus.
Bene ubi quod consilium dicitur accidisse, hominem catum
Eum esse declaramus: stultum autem illum, cui uertit male.*

Vide Plinium epist. 5, 21. f. Simili fortuna Marii omnia, non bene consulti modo, uerum & casu data in uirtutem traherantur, teste Sallustio Jug. 92, 2. & Ceriali apud Tacitum H. 5, 21, 5. subito consiliis, sed euentu claro, aderat fortuna, etiam ubi artes defuissent. Sic apud Tacit. Germ. 36, 3. *Causis uictoribus fortuna in sapientiam cessit.* Curio apud Cæsar. De bello ciu. 2, 31. *quasi non & felicitas uerum gestarum exercitus beneuolentiam imperatoribus, & res aduersa odia conciliant.* Pluribus id tractauit nuperrime, multa militari fama Dux Roanus in libro de perfecto Capitanco.

3, 6, 19. *IN RE MILITARI*) Bene se habet hoc, & tot Mss. fide nititur, contra quos hic nec Modii, nec Acidalii coniecturis faueam. De re ipsa dicemus, DEO bene iuuante, ad ista Taciti 13, 8, 4. *Specie inanium validus.*

GRATIORA VVLGO SPNT) Cuius fauor merito quaerendus, quantum bonis artibus potest. Impense tamen prospiciendum est, ut prudentia, quæ sola actiones distinguit, adsit: nam qui absque ea humanitati studere uoluerunt, pro caritate popularium contemptum inuenere. quod exemplo Antiochi Epiphani ostendit Hippolytus à Collibus in principis sui cap. 27. qui in balneis popularibus semper lauabatur, sed tunc, cum balnea uiris popularibus plena essent. sed & absurdiora multo de Epiphane isto narrat Athenæus. Quomodo de Michaële Imp. Cedrenus & Zonaras tom. 3. quod aliquando reperta muliere, quæ à balneis domum redibat, de equo descendit, eamque domum comitatus est, & cum ea canatus pedes in regiam rediit, & huiusmodi nugis, quasi re bene gesta gloriari solebat: cum aliis delirare uideretur, atque odium sibi conciliaret. Eundem tamen Hippolytum, cum Patricio Senense pr. lib. 9. de regno & regis instit. aliusque

aliisque seueritatis grauitatisque magistris, hanc Alexandri humanitatem perpetam carpere, eique coniurationes seditionesque, quae postea extiterunt, frustra adscribere contendo. nam & ipsa res id euincit. donec enim humanum atque facilem se praebuit, ut pariter carus ac venerandus esset, effecerat: postquam in superbiam lapsus est, immortalitatem affectantem contumacius, quam aut ipsis expediebat, aut regi, auersam sicut, infra 4, 7, 31. Non ergo fraudi fuit Andronico quem pr. historiae *πολιτικὸν τῶν σωτηριῶν* prudentissimum Imp. appellat Gregoras, quod reserente eodem in fine operis, adeo humanus fuerit, ut vrgentibus priuatis aliquando se pateretur ex superiore loco, qui proprie Imperatori comparatus erat, depelli, nec eam rem aegre ferret. quanquam certe eiusmodi patientia facile ad vilitatem proferre posset principes, si non alijs virtutibus contemptum amoliantur. Non igitur omittenda humanitas, sed prudentia temperanda est, laborandumque ut, quod efficit Alexander, pariter carus ac venerandus sis. quod egregie praeflitterunt apud Xenophontem Cyrus; apud Herodian. 1, 3. Marcus. In quod elegans est Callistrati monitum, quod Praefidibus quidem datum in l.19. de off. praef. non tamen incommode huc trahas: *obseruandum est in reddendis, ut in aduendo quidem facilem se praebet, contemni tamen non patitur* &c. à qua arte socerum suum commendat Tacitus Agric. 9, 4. nec illi, quod est rarissimum, aut facilitas auctoritatem, aut seueritas amorem deminuit. Sic Petrus Paruus Rosafontanus Eques Danus Regem suum Ioannem, in fine Chronici, describit: *Tanta grauitate, ut omnes dignitatem Regiam in eo plurimum reuerentur, & tamen ob comitatum singularem plurimum eundem amarent.* Pulcherrime Gregoras lib. 6. de Constantino Porphyrogeneto, Imp. Andronici fratre: *comitate & suauitate morum omnes facile adamantini sibi vinculis deuinciebat. Solet enim dexteritas & benignitas morum, in alioque dignitatis gradu, facile omnium animos sibi reddere obnoxios: quemadmodum verno tempore splendidi flores praeterueniunt oculos in se conuertunt.* Hoc illud est Indorum sapientum praeceptum: *Principem, quo natura sublimior sit, eo humaniorem se inferioribus se praebuerit, charissimum populo futurum.* Ad Lipsium Polit. 2, 16. cum notis, & Polit. 4, 12. Ciuilitatem Regia maiestate bene temperatam belle nobis describit Apollinaris epist. 1, 2. in Theodorico rege. Similis moderatio in Valerio consule, qui Licio 7, 33, 3. describitur *haud minus libertatis alienae, quam suae dignitatis memor.* Verum (ut verbis utar Plinii epist. 4, 32.) *seueritatem istam pari incanditate condire, summaeque grauitati tantum comitatis adiungere, non minus difficile quam magnum est.*

EXERCITATIO CORPORIS INTER IPSOS) Pompeius apud Sallust. Hist. fragm. incert. 4, 46. *cursu alacribus saltu, cum velocibus cursu, cum validis relictis certabat.* Sic, de M. Valerio Coruo Lilius 7, 33, 1. *Non alias militi familiarior dux fuit, omnia inter infimos militum haud grauata munia obeundo, in ludo praeterca militari, quam velocitatis viriumque inter se aequales certamina ineunt, comiter facili: vincere ac vinci vultu eodem, nec quemquam aspernari parem qui se offerret.* Itaque (ut mox sequitur) *uniuersa exercitus incredibili alacritate adhortationem profectus ducis, castris egressus.* Adde Plinii paneg. cap. XIII.

CYLIVS HABITVSQVE) Possent ingens catalogus texti tam eorum qui hunc Alexandrum, quam qui alterum illum Persico deinde factu corruptum imitati sunt, si praesentis instituti modus caperet. cuius memores contenti sumus breuiter id in memoriam reuocasse lectori: ut ipse recordetur, quo euentu illam istamue viuendi formam quisque sibi delegerit. Vide interim Lips. Polit. 2, 15. f. cum Notis. itemq; eius Monita & Exemp. Politica 2, 15. Piccart. obseru. 14, 1.

3, 6, 20. **VEL ANIMI ARTIBVS**) Explicet hunc locum similis ille Lilius 26, 19, 3. *Fuit enim Scipio non veris tantum virtutibus mirabilis, sed arte quoque quadam ab iuuenta in ostentationem earum compositus, & quae sequuntur.* Adde Suetonii Titum in pr.